

POLITEHNICA MOLDOVEI – SIMBOL AL PROGRESULUI NOSTRU

*L. Vacarciuc, conf.univ.dr., membru a Uniunii Oenologilor din Moldova
Universitatea Agrară de Stat din Moldova*

1. PREMIZELE FONDARII UNEI INSTITUȚII TEHNICE

La sfârșitul anilor '50 ai secolului trecut Republica noastră cunoaște o dezvoltare industrială complexă. Pretutindeni sunt implementate tehnică modernă, strunguri sofisticate, linii robotizate. În sate apare lumina electrică, pălăriile de radio treptat sunt înlocuite de aparatele cu multe unde și posturi funcționale alimentate de la baterii. Au loc schimbări radicale. Agricultură, bunăoară, primește semănători și triere semimecanizate cu primele tractoare *Universal*. Până la combine mai era departe. Totuși, progresul tehnico-științific se simțea în toate sferele de activitate: omul zboară în cosmos, este fondată Academia de Științe a Moldovei, în laboratoare apar primele mașini electronice *Minsk*, în producție se introduc elemente de automatizare. Necesitatea stringentă de cadre tehnice se simțea în întreaga economie. Acesta a fost al doilea ecou al revoluției tehnice naționale. Primul eșuase din cauza primului război mondial, pentru că proiectul (a.1912) examinase deschiderea la Chișinău a unui așezământ superior – Institutul Agronomic, inițiat de soroceanul Leon Casso, fost ministru al învățământului în Imperiul Rus.

În pofida lipsei școlii superioare totuși plaiul moldav s-a făcut renumit printr-o serie de personalități de talie mondială: enciclopediști și filozofi - Dmitrii și Antioh Cantemir, Gh.Asachi, Mihai Eminescu; bibliograful și logofătul - Miron Costin; astronomul – Nicolae Donici; fizicienii: Petru Capița, Vsevolod și Sveatoslav Moscalenco, Sergiu Rădăuțan, Tadeuș Malinovschi, Andrei Andrieș, Dumitru Ghițu; ilustrii matematicieni: Vl. Andrunachevici, Constantin Sibirschi, Eugen Grebenicov, Valentin Belousov; chimiștii academicieni: Nicolae Zelinschi, Lev Pisarjevschi, Pavel Vlad, Isac Bersucher; botanic-imunolog Petru Jicovschi, laureat al Premiului N.Vavilov; pedologii: Nicolae Dimo și Igor Crupenicov; medicul-chirurg și decan la St.Peterburg și Moskova – Nicolae Sclifosovschi; profesorul-igienist și organizator în medicină Nicolae Testimițanu; marii lingviști: Eugen Coșeriu, Nicolae Corlăteanu, Nicolae Costenco, Silviu Berejan; vestiții poieți și scriitori: Gr. Vieru, Adrian Păunescu, Ion Druță, Paul Goma, Petru Zadnipru; actorii: Victor Gherlac, Emil Loteanu, Constantin Constantinov, Mihai Volontir; campionii olimpici:

Lia Manoliu, Nicolae Juravschi, Tudor Cazac; steaua basarabiană în fotbalul Catalan – Nicolae Simatoc; arhitecții – directorul galeriei Tretyakov - Alexei Șciusev și cunoscutul sculptor Lazari Dubinovschi; baletmeisterul – Vladimir Curbet, renumiții compozitori: Anton Rubiștein, Ștefan Neaga, Eugen Doga; artiștii poporului: Maria Cebotari, Tamara Ceban, Maria Bieșu, Mihai Muntean, Nicolae Sulac, Zinaida Julea și m.a.

În condițiile ultimului salt tehnic de amploare de după al II^{-lea} război mondial, în lipsa cadrelor de exploatare, Guvernul central ea Decizia (13.03.1964, A.Kosâghin) privind fondarea Institutului Politehnic Chișinău, iar prin Hotărârea ulterioară (28.04.1964) a Guvernului moldav s-au atribuit statele manageriale și edificiile, cunoscute pe vremuri în Basarabia: blocul Administrației Financiare, clădirea Seminarului Teologic (a.1902) și faimosul bloc a Liceului nr.1 (1833), în prezent Muzeul de istorie. Îndată după aceste Hotărâri, la 6.05.1964 prof. univ. Sergiu Rădăuțan preia brazda conducerii în calitate de Rector, prim-prorector fiind V.Târziu, prorector pentru cercetare – I.Valuță și prorector pe gospodărie – F.Alifanov.

Primele specialități au fost deschise încă în cadrul Universității de Stat din Moldova (facultatea de inginerie, 1959-1964) așa ca: energetică, construcții, mecanică, tehnologie, automatică și telemecanică, după care au fost deschise și alte facultăți și specialități. În lipsa spațiului adecvat, în primul an de studii mai rămăneam în incinta Universității de Stat, care a contribuit esențial la nașterea noii instituții. Numeroasele probleme studențești erau operativ soluționate de colaboratorii nou formatului așezământ, decanii: A.Parsadianian, B.Liutaev, I.Krolenco, A.Marinciuc, M.Chervdivarenco, C.Glușco, de profesorii și lectorii –M.Chișinevschi, D.Samusi, I.Mocan, Ț.Conunova, E.Zobov, V.Zincenco, B.Zozulevici, E.Feodosiev, V.Panacevnâi, B.Calian, C.Turtă, I.Buga, V.Musteață, C.Gumeniuc, V.Lunchevici și alții.

În acele timpuri îndepărtate rămase în istorie nimeni nu-și putea imagina că instituția va crește de la 5 la 10 facultăți deja – universitare, de la 17 la 61 specialități strict necesare economiei, de la 30 la 56 catedre didactice, de la 274 angajați la 800 astăzi, din care 348 cu titlu științific, o evoluție de invidiat. Mă refer la această cale parcursă, fiind martor ocular – de la ce am început: toate clădirile eliberate în pripă erau în stare de reconstrucție, aveau

înfățișare mai aproape de depozite, uși și ferestre – numai putregai, conductele de apă și canalizare lipseau, iluminare nici vorbă. Așa a început Politehnica – cu prelegeri în serii mari, ceea ce rezolva cumva lipsa spațiului și a laboratoarelor. Pentru noua instituție au fost ani grei de reconstrucție, de amenajare a laboratoarelor noi prin lucrări colective la subotnice (Fig.1), participarea obligatorie la recoltarea strugurilor și legumelor (Fig.2) și chiar serviciul de pază zi și noapte la monumentul lui Ștefan cel Mare, asupra căruia plana pericolul de strămutare.

Fig.1. Facultatea Tehnologie: studenții la amenajarea blocului 3 de studii, a.1964.

Fig. 2. Facultatea deplasată la Mereșeni în ajutor la recoltarea roadei, toamna a.1964.

Reflectând la istoria milenară și tradiția neamului geto-dacic cinci decenii de existență a UTM în timp nu reprezintă mult, dar contribuția substanțială adusă redresării tehnice și creșterii productivității a fost simțită de toată lumea. În trecut știința tehnică moldavă era rar citată în literatura de specialitate, astăzi ea ocupă un loc de prestigiu datorită muncii creative de aici, consemnate prin activitatea novatoare. UTM se bucură astăzi, alături de celelalte așezăminte superioare de învățământ, de deosebită faimă

Fig.3. Studenții de la tehnologie și-au apărat monumentul Sfânt.

națională care prin absolvenții săi a reutilat eficace economia locală, a îmbunătățit exploatarea liniilor robotizate și computerizate. Apreciind rezultatele pozitive obținute la acest jubileu absolvenții politehnici aduc calde felicitări dorind tuturor facultăților contribuție sporită în procesul științific-didactic și atingerea obiectivelor noi trasate.

2. UNA DIN FACULTĂȚILE VECHI LA ÎNCEPUT DE CALE

La baza înființării Facultății de Tehnologie, în special – a vinificației, au stat considerente de ordin național, economic și strategic, mai puțin tradițional. Tocmai luase sfârșit zonarea și raionarea ramurii în Moldova. Alături de pepiniere deschise și soiuri noi de viță de vie extinse apare necesitatea investigațiilor de încercări, crearea noilor tipuri de băuturi, majorarea calității vinurilor prin înlocuirea soiurilor de hibrizi, care-și îndeplineseră misiunea de contrapunere flagelului filoxeric. Institutul Agricol existent la Chișinău din a.1933 putea face față necesităților avansate în economie și agricultură. Cei cu studii superioare erau formați la facultatea Horticultură a Institutului Agricol, astăzi UASM, dar cu specializare accentuată în viticultură și pomicultură, mai puțin în oenologie. La întemeierea Institutului Politehnic s-au axat pe industria alimentară și procesarea materiei prime, cu toate că la ordinea zilei mai stătea și cea ușoară (fabrici de mobilă, piele, încălțăminte, tricotaje, etc.). A biruit rațiunea – vinificația și conservarea

au fost primele specialități la Tehnologie, celei de Industrie Ușoară ea venit rândul mai târziu.

Până la a. 1964 în Moldova vinificatorii cu studii medii speciale erau pregătiți din a. 1894 la vechea Școală de viticultură și vinificație din Chișinău (CNVVC). Știința vinului are specificul său, multe operații fiind în tangență cu tehnica, hidraulica, schimbul de mase și termic, chimia analitică și biochimia. În condițiile creșterii volumelor de producere, evident, trebuiau rezolvate multiple probleme de ramură – maturizarea îndelungată a vinurilor, stabilizarea lor garantată cu îmbutelierea sterilă automată, încercarea multor soiuri noi, extinderea sortimentului, probleme ce țin de calitate și documentație tehnică. Astfel a fost adoptată decizia (a.1964) de transferare a vinificației de la Institutul Agricol la Facultatea de Tehnologie. Cei ce întraseră (a.1959-64) la tehnologie chimică (USM) au absolvit Facultatea de Tehnologie a politehnicii în a.1964-69.

Noi, abiturienții de ieri ai facultății de chimie și inginerie (USM), am trecut „botezul” de formare profesională prin laboratoarele de chimie analitică, organică, fizică coloidală și biochimie ca adevărați chimiști. Instituția nou fondată ne-a dat sarcină dublă – să pregătim noile aule și laboratoare pentru anul II de studii în fostul edificiu al Liceului nr.1 care, într-un timp, găzduise și cazarmele militare. În subsol și cele două etaje enorme - de mii de metri pătrați domnea de-a valma munți de gunoai și deșeuri de construcție. Toți studenții au fost mobilizați într-o lună-două să aducă în ordine blocul. La început, chiar dacă la USM eram câte 7-9 studenți la specialitate, comasați în serii cu mecanicii (decan I.Krolenco), am fost din plin preocupați de fondarea catedrelor de specialitate: vinificație, etaj II, șef dr. Vasile Zincenco și conservare, etaj I, șef dr. Boris Zozulevici, ambele cu laboratoare de cercetări în subsol.

Odată cu numirea prof.univ. Mihail Cherdivarencu decan la Tehnologie toți lucrau onest atât pe șantier cât și în cercetare. Au fost aduse mobila și tehnica de laborator. În scurt timp, catedrele de chimie analitică (I.Bodiu) și cea de chimie organică (E.Zobov) devin prezentabile și asigurau metodic toate lucrările prevăzute de programul de instruire, mai mult, efectuau cercetări în cadrul contractelor, tezelor de doctorat. În curând Facultatea de Tehnologie s-a completat cu cadre didactice proprii tinere: P.Tatarov, A.Balanuță, Gh.Caldare, V.Caragia, Gr.Musteață, Gr.Crenis, V.Tarâță, Em.Rusu, S.Carpov, cu un șir de profesori cumularzi.

De subliniat faptul că absolvenții UTM s-au încadrat serios în rezolvarea problemelor

vitivinicole din Republică. În perioada a.1965-85 au redresat situația, astfel că peste 90 % din vinurile noastre au fost dispuse la export, iar la concursurile internaționale au cucerit sute de medalii din metale nobile. Meritul Politehnicii mai constă în organizarea anuală a diverselor conferințe, simpozioane, stagieri și cursuri de perfecționare profesională. În acest proces de formare continuu și-au adus aportul, alături de cei menționați mai sus, profesorii: A. Oprea, A. și C. Glazunov, L. Râcov, G. Serova, I.Cebotarescu, C.Cecoi, Vl.Seminenco, F.Minciuc, V. Alexeiciuc, V. Arhipova, Veronica Amarii, C.Sârghi, M.Chețiu, L. Palamarcu și alții. Datorită dascălilor universitari, care ne-au dezvăluit secretele magicii profesiei, una din primele pe Glob, ramură a vinificației a fost ridicată la nivel mondial și astăzi noi ne mândrim cu acest succes enorm. Filiera noastră vitivinicolă a fost influențată substanțial și de activitățile multilaterale ale absolvenților politehnicieni. Aniversarea semicentenarului de activitate a UTM ne oferă prilejul ca din numele absolvenților să aducem un salut de omagiu pentru *Alma-mater* și progresul frumos atins, pentru hărnicia colectivelor facultăților, evident, pentru drumul corect care ni l-ați dat în viață.

3. FACULTATEA DE TEHNOLOGIE – FORJERIE DE INGINERI ȘI OENOLOGI

Fiecare din absolvenții UTM am avea foarte multe de povestit și aceste clipe de rendezvous le-am simțit cu ocazia întâlnirii colegilor după 25 de ani (Foto 4). În cele ce urmează voi expune succint

Fig. 4. Absolvenții a. 1968 (vinificație-conservare) reveniți după 25 de ani în blocul actual de tehnologie.

câte ceva despre câteva promoții și personalități, care s-au evidențiat și au adus aport în știința și

producția vitivinicolă. Bunăoară, din prima promoție (a.1964) vine viitorul decan la tehnologie – Grigorii Musteață, preocupat și de perfecționarea nano-tehnologiilor membranale. În colaborare cu Șt.Odăgiu utilizează rațional vinasa, cu V.Bâșcă și S. Ursu ameliorează calitatea vinurilor roze și studiază aspectul antioxidant al vinurilor roșii. Din promoția a doua (a.1965) – An. Balanuță ca șef de catedră conduce cercetările privind perfecționarea metodelor de fermentare în-roșu, de control tehnologic, editează câteva manuale și cărți de oenologie, este coautor la mai multe programe și îndrumări de studiu. Din a treia promoție s-a evidențiat V.Alexeiciuc cu investigații privind utilizarea enzimelor la producerea vinurilor speciale. Din promoția a patra (a.1967), având grupă mai numeroasă, îi avem pe câțiva cercetători oenologi: Gh. Caldare cu tema fabricării distilatelor din fructe, iar împreună cu feciorii săi Igor și Viorel, s-au preocupat de obținerea encoloranților naturali, iar colegii săi – St.Kiurkciu și P.Melniciuc, respectiv, cu problemele producerii vinurilor aromatizate și rolul polizaharidelor și substanțelor azotate pentru calitatea vinului.

Următoarea promoție (a.1968) continuă lucrul creativ prin: Victor Buzilă, Raisa Iuțiș, Mihai Ciorici, Ilia Ungurean (prezenți în fig. 4), iar conf. univ. Liviu Vacarciuc își dă silința spre alegerea soiurilor și tehnologiei optimale la prepararea vinurilor roze seci și demiseci, problemei de filtrare a lor, editează cărți și broșuri la temă. În al șaselea an de absolvire (a.1969) Grigore Rusu cercetează profund procesul maturării distilatelor divin, dr. hab. – Emil Rusu preia studiul minuțios legat de tehnologia vinurilor roșii, dar și a vinurilor speciale tari, băuturilor răcoritoare, editează cunoscutele cărți „Perfecționarea producerii vinurilor de tip Heres”, „Producerea vinurilor în Moldova” (în colab. Gh.Cozub), manualul „Vinificația primară”. Din a. 1970 îl avem absolvent pe Boris Gaina, astăzi academician cu multe direcții de cercetare și cărți editate: „Producerea vinurilor ecologice”, „Via, Vinul și civilizația”, „Uvologie și enologie”, în colaborare cu Covaliov V. și alții publică - „Biotehnologii ecologice vitivinicole”, „Produce vinicole secundare”.

Din absolvenții anilor următori vom sublinia așa personalități științifice ca: S.Carpov, I.Prida, C.Sârghi, N.Taran, Gh.Nicolaescu, fiecare având realizări în ramura vitivinicolă, brevete de invenții și editate lucrări în tangență cu problemele fermentării mustului, obținerii sucurilor din struguri, intensificării maturării distilatelor divin și a vinurilor spumante. Absolventul a.1982 – N.Taran, dr.hab., inventator emerit, Laureat al

Premiului de Stat în domeniul Științei și Tehnicii a contribuit mult la formarea școlii enologice, publicând peste 250 lucrări științifice în reviste științifice de ramură.

Absolvenții, care au nimerit direct la producție, au avut practic de rezolvat probleme stringente de planificare, management, marketing, calitate, export etc. Acești bravi specialiști, unii chiar vinificatori emeriți, cavaleri ai multor ordine și medalii pentru aportul adus societății, absolvenți ai instituției sunt: N. Chirilovici și A. Perova (*Aroma S.A.*), I. Macarevici, B. Sultan și N. Malai (*Mimi S.A.*), Gh.Morozan, Șt.Dolganiuc, V. Nârca, M. Rusanovschi și A. Gurin (*MAIP*), An.Smolev (*Comrat*), I. Țaranu (*Stăuceni*), C.Olaru, V.Diordița, I.Vrabie și Iu. Madan (*Vismos*), T. Topor și N. Șova (*Ungheni-vin*), N. Bogatâi (*Băcoveț*), B. Duca, I. Plugaru și Gh.Ciuș (*Vinaria Bardar*), Gr. Gologan, V. Braga, A. Trifan, M.Maciuca, I. Loghin, E. Boico și E.Agrici (*Ialoveni*), V. Bodiul, D. Cojoc, V. Țâra, I. Șarpe și V. Luca (*Cricova S.A.*), dinastia Sonic (*Lion Gri*), S. Babii, Dm.Iovu, Iu. Novițchi (*Comb.Bălți*), C. Jitaru, L.Dumbravă, V. Corovițchi (*Orhei-Vin*), Iu. Vlas (*Leovin*), M. Platon (*SaețVin*), V. Railean, T.Țaga, V.Ceban, I.Janău (*Comb. Călărași*), Gh.Câsa, Gh.Mândrescu, Gr. Panuș și S.Panuș (*Cojușna*), A. Grosu, I.Gavrilov, C. Antofica (*Purcari*), M.Coreișă, E.Soldatenco, L.Tcaciuc, L.Obadă, I.Ponomariov, V.Adajuc (*IȘHTA*), A.Catană (*Suvorov-Vin*), Iu.Bostan, S.Preda, V. Dragan (*Cimișlia*), V. Stratan, L.Gherdelescu, A. Pavliuc, N.Buza (*CVCPA*), Gh.Frangu (*Taraclia*), I.Bostan, V.Țanțuc, D.Gorgan (*Vulcănești*), N. Brânză, V.Bejan (*Telenești*), S.Râcov, Gh.Curoșu, Gh.Comanici (*Ciumai*), L.Gherciu, V. Bâșca (*UTM*), V. Dragnev și V. Dragnev (*BasarabiaLwinInvest*), Gr.Diaconu, E. Breahnă (*Fautor-Tigheci*).

Înceind amintirile frumoase putem considera că sărbătoarea semicentenarului științelor tehnice, important factor al modernizării economiei și societății, este un mod de cinstire a memoriei față de înaintașii iluștri ai Neamului, este și sărbătoarea oenologiei moldave marcată prin faptul evoluției cu succes a specialității în ramura de bază a Republicii. Ca absolvent al acestei specialități, care vine de la UASM, dându-i naștere 50 de ani în urmă, de acolo unde îmi fac slujba la catedra reanimată vitivinicolă, în numele căreia RIDIC și ÎNCHIN simbolicul păhar de roze Fautor pentru sănătatea și bunăstarea slujitorilor UTM cu cuvintele latine legate tot de nobila licoare ”*bonum vinum latificat cor homini!*” (vinul bun înveselește inima omului!).